



LYŽAŘSKÉ SJEZDOVÉ TRATĚ A HORSKÁ PŘÍRODA

VALAŠSKO NENÍ „ŠPINDL“

BÝVALÁ SEVERNÍ SJEZDOVKA PO OSMI LETECH

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE MAZÁK

UMĚLÝ JAKO SNÍH

ORCHIDEJOVÁ LOUKA SJEZDOVKOU?

Zima a hory. Tyto dva pojmy k sobě neodmyslitelně patří. Třpytivá naducaná sněhová peřina, zubaté slunce a blankytně modrá obloha, to je naprosto ideální čas pro zimní radovánky. Těm nejmenším stačí kousek zahrady, kde mohou stavět sněhuláky, ti větší dovádí na stráni na bobech, další si užívají prašanu na snowboardech a vůbec nejvíc milovníků zimních sportů vyrazí na lyže. Romantičtější založení si vychutnávají desítky kilometrů upravených běžkařských stop a ti, kteří více milují adrenalin a rychlost, tráví čas na sjezdovkách. A aby se jim tam líbilo, vyžadují určité zázemí a služby. Třeba parkoviště přímo u sjezdovky, občerstvení na svahu, zasněženou sjezdovku, osvětlený svah umožňující lyžovat až do úplného utahání těla, atrakce pro děti... Požadavky na lyžařské zázemí jsou naprosto jiné než před třiceti nebo padesáti lety, kdy většina areálů vznikala. Na co je třeba při rozvoji lyžování v Beskydech pamatovat a jaké jsou dopady na přírodu, to se dočtete na následujících stránkách.

František Jaskula

LYŽAŘSKÉ SJEZDOVÉ TRATĚ A HORSKÁ PŘÍRODA

Sjezdové lyžování patří u nás i v celé Evropě mezi nejpřitažlivější sporty s tradicí, která sahá do počátku 20. století. Řada sjezdovek vznikla ve vyhledávaných horských oblastech, z nichž většina je součástí velkoplošných chráněných území. CHKO Beskydy patří mezi chráněná území s největším počtem sjezdovek v České republice. V posledních 10-15 letech, s rostoucí poptávkou po výstavbě nových sjezdových tratí v chráněných územích, s rostoucími tlaky na jejich technické vybavení a kapacitu, začalo být toto téma navýsost aktuální také pro státní ochranu přírody. Ochránáři prakticky ve všech našich horských chráněných územích tak často řeší, zda povolit umělé zasněžování sjezdovek, navýšení přepravní kapacity vleků, večerní osvětlení sjezdovek a další požadavky provozovatelů. Podíváme se nyní na některé z aktuálních problémů souvisejících s rozvojem sjezdového lyžování z různých úhlů pohledu.



Na sníh je třeba si posvítit

Provozovatelé většiny sjezdovek časem zatouží po výstavbě umělého osvětlení. Vydou tak vstřícně ubytovaným turistům v okolí i místním lyžařům, kteří si chtějí zalyžovat třeba po práci. Ochránáři se masivnímu osvětlení většinou brání. V čem je problém?

Příroda si žije svým vlastním rytmem, ve dne většina zvířat běhá za potravou, v noci pak spí. Výjimkou jsou šelmy či



noční osvětlení sjezdovek pravidelný režim světla a tmy mění

sovy, které ožívají s příchodem soumraku. Noční osvětlení sjezdovek pravidelný režim světla a tmy mění. Běžná technická norma pro osvětlení sportovišť navrhuje pro osvětlení sjezdovek podobnou intenzitu světla jako pro fotbalové stadiony, tedy přibližně 20 luxů. Problém je, že fotbalové hřiště má zelený trávník, zatímco sjezdovka bělavý sníh, který téměř všechno záření odrazí zpět do okolí. Svah se v takovém případě stává obrovskou zářivkou, která v okolí mění noc v den. Pro Vaši představu, jedna sjezdovka v Beskydech o rozloze několika hektarů, na níž jsou nasměrovány lampy umělého osvětlení s průměrnou intenzitou osvětlení 20 luxů, vyzáří do okolí přibližně tolik světla jako celý Frýdlant nad Ostravicí. Pokud taková sjezdovka není jedna, ale hned několik poblíž sebe, rázem se ocitnete nikoliv v srdci tmavých hor, ale na světelné periferii Ostravy. Takovému stavu se říká světelné znečištění a v posledních letech se jeho řešení věnují správy řady chráněných území, v ČR zejména Správa KRNAP, která si na toto téma v minulosti zadala několik studií.

Nedávno provedený výzkum z několika osvětlených a neosvětlených sjezdovek v Beskydech však ukázal, že rozumná míra a doba osvětlení nemusí pro živočichy znamenat významný problém. Pokud je průměrná intenzita osvětlení na sjezdových tratích nastavena řádově v jednotkách luxů a lampy nesvítí Pánu-

bohu do oken, tedy mají namontovány stínítka, která nasměrují světlo pouze na sjezdovku, lyžování zůstává příjemným a dopad na přírodu je snesitelný. Umělé světlo by navíc mělo zářit jen po část noci. I přesto však zůstávají místa, kde je třeba být s případnou instalací večerního osvětlení velmi obezřetný. Jedná se o sjezdovky, v jejichž bezprostřední blízkosti se nachází jádrové lokality výskytu velkých šelem, tetřevovitých ptáků, nebo vzácných druhů sov, např. svahy Lysé hory.



kresba: Judita Foldynová

Vodní tanky vysoko v horách

Dnes se už téměř žádná sjezdovka u nás ani v zahraničí neobejde bez umělého zasněžování. Pro výrobu umělého sněhu potřebujete rozvody elektřiny, sněhová děla a hlavně dostatek vody. První možností, kde sáhnout pro vodu jsou horské potoky, říčky a řeky. Větší systém zasněžování zde může narazit na zásadní problém - malou vodnost toku, pro jehož život by odebrání většího množství vody bylo smrtící. Dalším problémem bývá riziko nasátí drobných vodních bezobratlých i ryb do zavlažovacího systému, což je řešitelné umístěním sítě a dalšími technickými detaily. V řadě případů proto bývá zvolen druhý přístup - výstavba nové vodní nádrže, z níž je brána voda pro zasněžování. Takové vodní nádrže jsou v našich chráněných územích dosti běžné, zpravidla je však nacházíme dole v údolí, poblíž vodních toků. Výstavba nádrží pro zasněžování výše ve svahu u nás není obvyklá. Například v Krkonošském národním parku jsou mnohdy odmítnuty, protože zasahují do květnatých krkonošských luk, nebo by výrazně ovlivnily krajinný ráz. Takový obří bazén vysoko v horách nemusí být oku příliš lahodící.

Pokud však v blízkosti sjezdovky najdeme vhodné místo, které není domovem významných druhů rostlin či živočichů, vzniku zasněžovací nádrže by nemělo nic zásadního bránit. Při výstavbě



ski areál Přeláč

a provozu zasněžovacích nádrží je však třeba dát pozor na několik věcí. V nádrži by měla po celý rok, zejména v zimě, zůstat dostatečná hloubka vody, aby nedocházelo k jejímu promrzání. Zmrznutí vody a dna nádrže by zahubilo řadu zimujících živočichů. V době rozmnožování vodních živočichů, tedy na jaře by nemělo docházet ke kolísání vodní hladiny. Důležité je také, aby alespoň část břehů nádrže měla pozvolný sklon s drsným podkladem. Bez problémů se tak obojíživníci a další živočichové, kteří v nádrži mají svůj přechodný domov, nebo naopak nevídané překvapení při své cestě noční přírodou, dostanou na suchou pevninu.



zasněžovací nádrž

Vzhůru na nové sjezdovky?

Už po desítky let leží v šuplicích místních politiků, podnikatelů, sportovních nadšenců a snů návrhy na výstavbu stovek sjezdovek v České republice, desítek v CHKO Beskydy. Výsledky aktuálních výzkumů z většiny hor ukazují, že výstavba a provoz sjezdových tratí prakticky vždy znamená významný zásah do přírody. Při budování sjezdovky dochází k odstranění lesa, odvodnění sjezdovky, zarovnání terénu, přesunu a převrstvení půdy, výstavbě lyžařských vleků, zasněžovacích nádrží, ozvučení, osvětlení, doprovodných parkovišť, bufetů, hotelů... Z „tichého koutu hor“ se tak mnohdy rychle stává intenzivně využívané území, z něhož se citlivější druhy živočichů musí „odstěhovat“ jinam. Na druhou stranu jsou sjezdovky a na ně navázané služby vítaným zdrojem relaxace, pracovních příležitostí a peněz pro často chudé horské regiony.

Sjezdovky a horská příroda mohou úspěšně fungovat pospolu. Pokud před jejich umístěním nastoupí zralá úvaha, spojená s kvalitním biologickým či naturovým hodnocením, nebo fundovaným procesem EIA, lze najít uspokojivá řešení. Investor však musí odolat pokušení umístit nové sjezdovky do klidových lokalit s výskytem významných živočichů citlivých na rušení, jakými jsou např. kurovití ptáci, nebo velké šelmy, případně do míst s cennými přirozenými lesními porosty, nebo obzvláště hodnotných luk.

Marek Banaš
(Přírodovědecká fakulta UP Olomouc)

VALAŠSKO NENÍ „ŠPINDL“



Marek Cimala je spoluvlastníkem firmy PROSKI s. r. o., která provozuje na Valašsku tři lyžařské areály: Soláň – sedlo, Soláň – vrchol a Karolinka. Areál Soláň – sedlo, na jehož výstavbě se podílel i jeho otec, spravuje nejdéle, od roku 1996. Krajinu Soláně, hlavně díky lyžování, poznává již 30 let.

kydy jsou trochu v nevýhodné pozici. Na jedné straně nám dělají velkou konkurenci slovenské hory, které jsou od Ostravy nebo z druhé části hřebene poměrně dobře dostupné, na druhou stranu polskou klientelu do značné míry odlákávají Jeseniky. Jižní část Moravy má ve zhruba stejné dostupnosti podhůří Alp. Je tedy těžké v rámci konkurence přilákat návštěvníky. Beskydy určitě nemají takové renomé jako má třeba „Špindl“. Když Pražák řekne, že nebyl lyžovat ve „Špindlu“, tak jako kdyby nebyl vůbec.

Zkuste, prosím, stručně charakterizovat lyžařské areály, které spravujete.

Vše vyplývá z toho, jak jsme se postupně rozrůstali. Začínali jsme s areálem „Soláň – sedlo“, jehož jsme vlastníky, a který mi nejvíc přirostl k srdci, protože jsem tam vyrůstal. Díky narůstající konkurenci jsme se také chtěli nějak odlišit. Jelikož se jedná o malý areál s krátkými vleky a sjezdovkami, rozhodli jsme se zaměřit na rodiny s dětmi.



lyžařská škola

Druhý areál, ke kterému jsme se v průběhu času propracovali, byla „Karolinka“. Je to v podstatě zrekonstruovaný areál, který nikdy naplno nefungoval. Jedná se o dlouhou táhlu sjezdovku s dobrou dostupností, zajištěným parkováním, nemáme zde problém s množstvím vody pro zasněžování a sjezdovka je též osvětlená. Klientela je jiná, náročná, lidé sem jezdí opravdu si zalyžovat.

Poslední areál, který provozujeme je „Soláň - vrchol“. Jedná se o kombinaci dvou výše zmíněných. Na své si zde přijdou jak začátečníci, tak i nejnáročnější lyžaři, kteří mají rádi přírodu a nevidí jim komplikovanější doprava.

Jak byste zhodnotil podmínky pro provozování lyžařských vleků v Beskydech?

Každá oblast má své specifikum. Bes-



sjezdovka Soláň – vrchol

V Beskydech je ve výsledku vše o službách. My se s tím „Špindlem“ nikdy rovnat nebudeme a ani nechceme. Domnívám se, že Valašsko je velmi specifické. Lidé tady nejedou vyloženě za lyžováním. Myslím si, že lyžování v Česku je o tom, že „vypadnu“ z města, strávím hezký den na horách a přitom se párkrát svezu na lyžích.

Dneska zhruba 90 % lidí, kteří lyžují, alespoň někdy vyjelo do zahraničí a všichni mají tendenci srovnávat. Mají pocit, že co je jinde, musí být u nás. Chtějí mít na sjezdovce záchod, chtějí bufet, parkování, nějakou přepravu od parkoviště k vleku, servis např. v podobě lyžařské školy atd. V tomhle máme rezervy a myslím si, že je to v současnosti náš hlavní úkol.

Dává vám také příroda nějaká omezení?

Každý areál má nějaké geografické podmínky, u nás je stěžejní pozice v CHKO Beskydy. Naše první komunikace se Správou CHKO byla prostřednictvím naší „velké kaňky“ s nepovoleným navážením sněhu. Po letech jsme se však dohodli na podmínkách vyhovujících obou stranám a komunikace je dnes na úplně jiné úrovni než byla v začátcích. Dnes už například vím, kde jsou exponova-



ná místa s menší sněhovou pokrývkou, tam se rolbou točit nemůžu, šlo by to až na hlínu.

Dnešní běžnou praxí je budování zasněžovacích nádrží. Myslíte si, že je zasněžování opravdu nutné?

Když se dnes buduje nový areál, tak již vždy se zasněžováním. Počasí je v současnosti tak nevyzpytatelné, že bez zasněžování to opravdu nelze. Např. pokud žádáte o úvěr na modernizaci, rekonstrukci areálu apod., žádná banka vám jej v současnosti neposkytne, pokud nemáte zajištěno zasněžování. V dnešní době to není jinak možné, zasněžování je bohužel nutnost. I když zasněžujeme, lidé zde nejsou zvyklí jezdit déle než do března.

Sjezdovky nejsou jen lyžování, ale také letní údržba. Jak v létě pečujete o pozemky?

V začátcích byla letní údržba pozemků poměrně náročná, jelikož jsme neměli vlastní mechanizaci. Jakmile začaly fungovat dotace, je údržba mnohem snazší. Není mým stylem, že se v říjnu ometou pavouci, zatočí se vlekem, trávu slehne sníh, pojezdí rolba a je vyřešeno. Sečeme všechny naše pozemky. Je to také proto, že podnikáme i v jiných oblastech. Mám rád, když návštěvníci přijdou v kteroukoliv roční dobu a pohled na sjezdovky je oku lahodící. Co se týče technologie, dohodli jsme způsob sklizení sena a nejvhodnější termín sečení. Problematické je to na Solánce, louky tam byly velmi dlouho zanedbávané, a kosení proto není snadné.

Jak se díváte na modernizaci či zakládání nových lyžařských středisek v Beskydech?

Já bych byl samozřejmě rád, kdyby už žádná další střediska nevznikala, to vám řekne z provozovatelů každý (pokud nebude lhát). Je to problém všech

hor v Česku: lidé masivně využívají zájezdy do zahraničí, které jsou většinou výrazně levné, takže klienti spíš ubývají. V okamžiku vzniku nového střediska nastane ohromný konkurenční boj, proto se domnívám, že v současné době je to z ekonomického hlediska tak akorát. Každopádně je nutné zlepšovat služby. Takže je to spíše o obnově, rekonstrukci či udržování stávající nabídky.

Za rozhovor děkuji Petra Kutílková, Lucie Šigutová (ČSOP Salamandr) a Marie Popelářová (Správa CHKO Beskydy)



JAK STAVĚT NA HORÁCH

Adolf Loos (* 1870 – Brno, † 1933 – Kalksburg, Rakousko) je řazen mezi nejvýznamnější osobnosti architektonické moderny. V roce 1899 vytvořil své první významné dílo – Café Museum ve Vídni, tehdejší secesní vídeňskou společnost však jeho účelný styl příliš „nenadchal“. Architektura podle něj nepatří mezi umění, což ale neznamená, že nemá splňovat estetické ideály.



Jeho text z roku 1913 o zásadách výstavby v rakouských horských oblastech ukazuje, že autor citlivě vnímal principy regionálního svérázu a doporučoval

jeho zjednodušené uplatňování i při nové výstavbě. Téměř 100 let staré myšlenky patří autorovi, který sám sebe považoval za řemeslníka či stavitele v nejlepší tradici. Nechybí jim pokora a úcta k tradicím, kterou bohužel u dnešních autorů nacházíme jen stěží.

Pravidla pro toho, kdo staví na horách

Nestav malebně. Malebnost přenechej zdem, horám a slunci. Člověk, který se obléká se snahou o malebnost, není malebný, nýbrž tajtrlík. Rolník se malebně neobléká, ale malebný je.

Stav tak dobře, jak jen umíš. Ne lépe. Nepřekonávej se. A také ne hůře. Nesnižuj se záměrně na nižší úroveň než na tu, kterou jsi byl určen svým postavením po narození a svojí výchovou. Také když jdeš do hor, mluv s rolníkem svým vlastním jazykem. Vídeňský advokát, který se pokouší mluvit s rolníky jejich dialektem, se ztrapní.

Dávej pozor na formy, ve kterých občan – místní rolník, staví. Neboť ty formy vyšly z pradávnej tradice, jejíž podstatou je moudrost předků. Ale hledej základ a příčinu těchto forem. Pokud vymoženosti techniky a nové doby umožňují formu vylepšit, pak je na místě toto vylepšení použít. Tak jako cep byl nahrazen mlátičkou.

Rovina požaduje vertikální stavební členění, horstvo požaduje horizontální. Lidské dílo nesmí vstupovat do soutěže s božím výtvozem.

Buď pravdivý. Příroda ladí jen s pravdou. Mřížovou železnou konstrukci, pseudogotické oblouky s mostními věžemi a střelnými na mostě odmítá.

Neobávej se pojmout něco „nemoderně“. Změny starých stavebních stylů jsou přijatelné jenom tehdy, pokud směřují ke zlepšení stavebnictví. Jinak zůstaň raději u starého, tradičního. Neboť pravda, ať je stará i stovky let, má s námi pevnější vnitřní spojení, než lež, která kráčí vedle nás.



Jana Svobodová (Správa CHKO Beskydy)

Použité zdroje:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Loos
Löw J., Míchal I. (2003): *Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.*

BÝVALÁ SEVERNÍ SJEZDOVKA PO OSMI LETECH

ZAHOJÍ SE NĚKDY JIZVA NA TVÁŘI „KRÁLOVNY BESKYD“ A V MYSLÍCH LYŽAŘŮ?

Když byl v roce 2002 rozhodnutím ministra životního prostředí ukončen provoz tzv. Severní sjezdovky na Lysé hoře, vzbudilo to vlnu nevole a vedlo k vášnivým debatám mezi obhájci lyžování a ochránci přírody. Zkusme se s odstupem několika let za touto kauzou poohlédnout.



bývalá Severní sjezdovka na Lysé hoře

Co se na Lysé hoře (ne)změnilo

Lysá hora má několik NEJ – je to nejvyšší vrchol, nejdešivější, nejstudenější a největrnější místo Beskyd, bývá tu nejvíc sněhu, který tu vydrží nejdéle, jsou odsud nejkrásnější výhledy. To vše je obecně známo. Méně už se ví, že to je i turisty nejvyhledávanější vrchol – jen po zkratce, která vede okrajem bývalé Severní sjezdovky, prošlo v uplynulém roce přes 60 tisíc lidí! Strážlivý odhad počtu návštěvníků vrcholu tak bude určitě nejméně 200 tisíc, přičemž drtivá většina z nich sem s chutí dorazí vlastními silami, i když zde již několik letních sezón jezdí dvakrát v týdnu autobus.

Nezměnila se ani skutečnost, že vrchol hory je ze dvou třetin obklopen přírodovědně nejhodnotnějšími plochami celé CHKO Beskydy (NPR Mazák, PR Malenovický kotel + 1. zóna CHKO na východních svazích hory), a tak prostor pro „rozvoj“ jakýchkoli lidských aktivit je zde značně limitovaný. Slovo rozvoj bylo

vedeno záměrně v uvozovkách, neboť většina podnikatelů v cestovním ruchu vidí pod tímto pojmem hlavně budování nových zařízení, méně už zkvalitňování služeb těch stávajících... V roce 2004 jsme vstoupili do EU a naše Nej- přírodní lokality se dostaly do celoevropské soustavy Natura 2000 – a mezi nimi i Lysá

Lysé hory neleží nad horní hranicí lesa – les sem opravdu patří, a to ne ledajaký. Zatímco svahy pokrývaly jedlobočiny (viz článek o NPR Mazák), v nejvyšších partiích (cca nad 1220 m) rostly původní smrčiny. Lesníci odhadli, že v celých Moravskoslezských Beskydech jich nebylo víc než 20-30 ha.

A Severní sjezdovka, která byla podle pamětníků nejprve pouhým pár metrů širokým průsekem v lese, byla umístěna právě do tohoto, pro Beskydy velmi cenného, biotopu. Bohužel, nezůstala u úzkého průseku. Stromy oslabené exhalacemi (hlavně na přelomu 70. a 80. let 20. stol.), které díky průseku ztratily oporu okolního porostu, začaly padat jako kostky domina. Možná tomu pomohli i lyžaři, pro které byl průsek-sjezdovka přeci jen úzký. Lesníci i ochránáři si záhy uvědomili, že severní svah hory je klíčové místo – pokud zde není les, vítr v těchto místech nabere sílu a doslova boří okolní porosty. Příležitost ke změně stavu přišla po roce 1999, kdy se toto území stalo součástí 1. zóny CHKO – tedy územím nejcenějším a kde na provoz sjezdovky bylo třeba výjimky MŽP. A ta v roce 2002 nebyla, z výše uvedených důvodů povolena.

hora, jako součást Ptačí oblasti Beskydy a Evropsky významné lokality Beskydy.

Lyžování versus ochrana lesa

Jádrum pudla ve sporu proč (ne)lyžovat na Severní sjezdovce bylo ohrožení samotné existence lesa ve vrcholových partiích hory. Navzdory názvu totiž vrchol



smrčina na svahu Lysé hory

Budoucnost černá nebo zelená?

Zatímco vášně okolo sjezdovky pomalu utichly, život běží dál. Na opuštěném svahu se uchytily stovky semenáčků smrků a jeřábů a dnes jsou tu dvoumetrové stromky – základ budoucího lesa. Díky vlastníkům a dotacím z MŽP zmizela nevhledná torza vleků.

Na vrchol chodí a jezdí skialpinisté, kteří, zdá se, sjezdovku a vleky nepotřebují – vesele se prohání lesem, ať už si lesní zákon říká co chce. Svým stylem se blíží idejím dávných lyžníků, kteří, když se chtěli svézt na svých ski, tak je museli na kopec vynést na rameni. Jejich nároky na infrastrukturu (česky řečeno zázemí pro své zájmy) jsou minimální – snad jen ten sníh a možnost občerstvení na vrcholu. Ochránci přírody ale ze skialpinistů moc



bufet Šantán

radosti nemají. Na svých „prkýnkách“ se totiž dostanou skoro všude a svou přítomností v kdysi pustých končinách ruší ptáky a zvířata, kteří tu v drsných podmínkách bojují o holý život.

Ostatně blíží se chvíle, kdy KČT začne s obnovou Bezručovy chaty, která nahradí sice útulný, ale přeci jen těsný a hygienicky nedostatečný bufet „Šantán“. K závěru spějí i jednání a posuzování tzv. Slezské chaty, která by měla nahradit stávající chatu (přezdívanou „Plesnivka“).

Komfort a zábava

Nezodpovězenou otázkou je, co budou na relativně malé ploše vrcholu dělat ty desítky ubytovaných hostů. Zda jim budou stačit jen dech-beroucí výhledy a nabídka jídelního lístku nových restaurací. Jak se tu bude lidem líbit, když jim část výhledu zakryje „nová“ chata či chaty. Co řeknou cyklisté, až je na úzké asfaltce z Krásné bude co chvíli míjet auto zásobování nebo nějakého „důležitého“ návštěvníka. Ticho a klid hor, za kterými sem v minulosti chodily tisíce lidí, se ztratí. A s nimi i šance potkat ve zdejších lesích tetřeva či naděje, že v okolí po stáletích opět zahnízdí orli skalní.

Zkušenosti z ČR bohužel napovídají, že lidé nikdy nemají dost a pro svůj komfort a zábavu (případně zisk) jsou ochotni obětovat nejen spoustu energie i peněz, ale i kus přírody. A tak jen trnu, kdo přijde s tím, že na Lysé hoře je nutné vybudovat něco jako beskydský Kitzbiel – postavit lanovku, prokácet průsek pro 2-3 sjezdovky, vybudovat pořádné záchytné parkoviště... Pravděpodobně by to vše bylo maskováno zaklínadly typu veřejný zájem, zvyšování zaměstnanosti apod. s poukazem na „nutnost“ využít peněz z EU. Naštěstí EU „počítá“ s Lysou horou jako jedním z jádrových území evropské soustavy Natura 2000, a tak zřejmě přeci jen zvítězí zdravý rozum. Rostliny a živočichové na Lysé hoře budou snad nadále bojovat zase jen s drsným klimatem a ne s člověkem druhu *Homo sapiens turisticus*.

Jiří Lehký (Správa CHKO Beskydy)

ZLATÁ RYBKA

Lidově se jí říká hlaváč, hláč nebo vrána. Vranka je malá rybka tmavá jak vrána s širokou hlavou a tělem, které se k ocasu zužuje. Je to stará známá z potoka, kde ji mnozí v dětství chytali do rukou, do sáčku nebo pro ni stavěli hrázky. Rybáři ji dříve napichovali na háčky a používali jako nástražní rybku. V dávnější minulosti si s ní Valaši zpestřovali jídelníček. Dnes si na vrance už moc nepochutnáme – je totiž chráněná.

K čemu nám vlastně taková ryba v potoce je? Nemůžeme ji chytat ani jíst. Mnozí rybáři tvrdí, že jim navíc vranka „žere“ pstruží jikry a tím jim způsobuje škodu na rybách (toto tvrzení už bylo dávno vědecky vyvráceno). Co s takovou rybou?

Je to prosté – když máme v potoce vranku, znamená to, že máme čistou a kvalitní vodu. Je to totiž druh citlivý na znečištění. V Beskydech najdeme jak místa, kde by se dala vrankou dlážit (vynikající voda a prostředí), tak i taková místa, kde bychom vranku hledali marně. Asi nejhůře na tom je spodní část Dolnopaseckého potoka v Rožnově pod Radhoštěm anebo dva kilometry dlouhý úsek pod Starým Zubřím. Absence vranky nás upozor-

ňuje na důležitou věc – v potoce se něco významného děje a téměř jistě za tím stojí člověk. Příčin je mnoho. Vranka je ohrožena především z důvodu úbytku vhodných stanovišť. Častými pojezdy mechanizace v toku ji z úkrytů a domácího prostředí „naděláme kůlničku na dříví“. Vranka také moc dobře nesnáší, když do potoka vypustíme skrz nefunkční čistírnu odpadních vod „přebytečné“ saponáty či chemikálie. Chvilí se cuká, otvírá dokořán tlamičku, pak začne vyskakovat nad hladinu a pak už jen vypustí poslední mýdlovou bublinu a je po ní.

A proto – nechejte si opravit čistírnu odpadních vod, v období sucha omezte čerpání vody z potoka a jen nejezděte korytem potoka autem, traktorem či čtyřkolkou. V případě nutnosti přejezdu toku „po sobě rychle uklidte“ – vranky totiž nemají rády namísto původního členitého kamenitého dna plochou a rovnou dráhu.

Odměnou Vám, Vaším dětem a možná i vnoučatům bude, že uvidíte místo zlaté rybky, rybku tmavou, tedy vranku. To je určitě důvod k radosti. Přání Vám sice nesplní, ale máte čistou vodu, a to je to oč tu běží.

Miroslav Kubín (Správa CHKO Beskydy)





Nedaleko jednoho z turisticky nejnávštěvovanějších míst, na prudkém západním úbočí nejvyšší hory Moravskoslezských Beskyd – Lysé hory (1323 m n. m.), se nachází unikátní „pralesní“ divočina. Je jedinečná svými strmými, téměř neschůdnými stržemi, jedním z nejvyšších vodopádů na našem

území a zachovalými karpatskými pralesními porosty. Jedná se o Národní přírodní rezervaci Mazák.

Díky tomu, že části území se dlouhou dobu téměř nedotkla lidská ruka, se zde zachovalo jedinečné prostředí, kde našla svůj domov řada významných druhů rostlin i živočichů.

Asi nejcennějším fenoménem rezervace Mazák jsou lesy. Rostou zde typické beskydské jedlobukové pralesy, které ve vyšších polohách přecházejí ve smrčiny. Samotnému jádru rezervace kralují v podstatě nedotčené porosty s původním beskydským horským typem smrku ve věku 180–260 let, v nižších partiích se nachází původní porosty buku, jedle a klenu. Přirozená lesní společenstva se od údolních květnatých bučin postupně mění ve smrčkové bučiny v horní části úbočí až po papratkovou smrčinu pod vrcholem Lysé hory.

Jednotlivé potůčky, které se přes hluboce zaříznutá skalní koryta spojují v horskou bystřinu, vytvářejí vodopády a kaskády, které dodávají Mazáku divokou krásu. Mazák skrývá také velkou vzácnost – nejvyšší vodopád Moravskoslezských Beskyd, který dosahuje výšky 17 m. Celá kaskáda včetně tohoto vodopádu, pak má převýšení 55 m a průměrný sklon 35°.

Mazák je významný i ze zoologického hlediska. Pravidelným návštěvníkem je zde rys ostrovid a vhodné podmínky zde nachází i velmi vzácný medvěd hnědý. Množství souší a doupných stromů podporuje přítomnost ptáků hnízdících v dutinách. Pozorován zde byl například datel černý nebo strakapoud bělohřbetý a vzácný pušтік bělavý. V porostech hnízdí čáp černý a jeřábek lesní. Prameniště a pramenné stružky jsou ideálním prostředím pro rozmnožování mloka skvrnitého, skokana hnědého a ropuchy obecné. A samozřejmě různověký les s množstvím trouchnivějšího dřeva je domovem velkého množství bezobratlých živočichů.

Nezanedbatelnou předností národní přírodní rezervace je, že navazuje na další lesní chráněná území. Jsou to Přírodní rezervace Malenovický kotel a Mazácký Grúník. Toto důležité propojení vytváří podmínky pro pohyb živočichů a ještě více zvyšuje hodnotu všech tří území. Pomáhá také chránit přírodní hodnoty NPR Mazák před nežádoucími vlivy zvenčí.

Aneta Valasová (Správa CHKO Beskydy)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE MAZÁK

PERLA BESKYDSKÉ DIVOČINY

Základní údaje
Rozloha: 92,91 ha
Ochrana území: od roku 1926
Katastrální území: Staré Hamry II.



v porostech pralesa hnízdí silně ohrožený čáp černý



v jižní části rezervace se nachází prudké suťovité svahy s kamennými moři



součástí rezervace je pramenná oblast s nejvyšším vodopádem Moravskoslezských Beskyd



staré pahýly a rozkládající se dřevo jsou nepostradatelnou součástí pralesního prostředí



rybíz alpský je typickým druhem suťových stanovišť



celkový pohled na porost Národní přírodní rezervace Mazák

UMĚLÝ JAKO SNÍH

ZASNĚŽOVÁNÍ ANEB NENÍ PEŘINA JAKO PEŘINA

Hlavní zpráva hlásí: „Provozovatelé sjezdových areálů v Krkonoších napjatě čekají na půlnoc tohoto dne. Doufají, že teplota konečně klesne pod mínus dva stupně a oni budou moct spustit připravená sněžná děla.“ Ano, poptávka po lyžování na technickém sněhu je tak velká, že se zpráva o jeho spuštění musí dostat i do hlavní relace.



Umělý sníh – pojem, který byl u nás ještě před 20 lety sci-fi a dnes je běžnou realitou. Díky odlišné struktuře krystalů je mnohem kompaktnější než přirozený sníh, na technicky zasněžované sjezdovce je proto dvakrát větší masa vody než na těch s přírodním sněhem. Rolbou zhutněný umělý sníh navíc taje o 2–6 týdnů později než přírodní. Zatímco všude kolem rozkvétají prvosenky, ptáci zpívají a voda zurčí, na zasněžovaných sjezdovkách stále vládne zima. Složení květeny se tady proto posouvá k později kvetoucím druhům. Pokud na sjezdovce trati kdysi rozkvétaly zjara sněžěnky, můžeme se s nimi rozloučit. Květnové slunce a vyšší teploty jim už prostě neprospívají.



Rostliny a žížaly

Uměle prodloužená délka trvání sněhové pokrývky zkracuje období, během kterého mohou i další rostliny vyrůst, vykvést a vysemenit se. To může v horizontu let snižovat vitalitu některých rostlinných druhů natolik, že začnou ustupovat.

Dobrymi ukazateli vlastností půdy jsou podle vědců také žížaly. Změny v půdě vyvolané používáním umělého sněhu mají vliv na společenstvo žížal, a to hlavně na jejich početnost – na sjezdovkách je jich méně.

Voda a aditiva

Voda k zasněžování v Beskydech je voda povrchová, čerpaná z potoků a řek. Oproti dešťové obsahuje proto větší množství minerálů (zejména dusičnany, ionty vápníku, chloridů a síranů). Taková voda půdu hnojí, resp. zasoluje. Někteří provozovatelé při výrobě umělého sněhu používají chemická nebo bakteriální aditiva, která fungují jako krystalizační jádra a tím urychlují mrznutí kapek vody. Hitem posledních let se stal přípravek Snomax, který obsahuje bakterii *Pseudomonas syringae*. Tuto bakterii znají i ovocnáři, na jaře způsobuje zmrznutí pupenů ovocných stromů i při teplotách, kdy by zmrznout nemusely. Bakterie snižuje bod mrznutí vody a umožňuje tím produkci umělého sněhu už při -3°C, zatímco výroba umělého sněhu bez aditiv je

možná až od -7°C. O používání Snomaxu vedou hygienici diskuzi, zda jej pro jeho další nepříznivé vlivy zakázat či povolit.

Kumulace vlivů

Výrazné změny ve složení květeny se na zasněžovaných tratích v Alpách projevily až za 10 let. Vlivy, které takové změny způsobují, navíc působí kumulativně. Přesto tedy, že „okometricky“ se „nic neděje“, plíživě negativní změny s sebou zasněžování nese. Proto je třeba vždy zvažovat, kde se sněžná děla roztočí a kde naopak budou mít místo k životu třeba vzácné rostliny. Z důvodu negativních vlivů na původní flóru a faunu je proto používání jakýchkoli aditiv na sjezdovkách ležících v nevhodnějších územích CHKO (v I. a v II. zóně) zákonem zakázáno.

Marie Popelářová
(Správa CHKO Beskydy)

Použité zdroje:

Kocková J. (2008): *Srovnání vegetace sjezdových tratí s umělým a přírodním sněhem v CHKO Bílé Karpaty a v CHKO Beskydy.*

Štursa J. (2007): *Ekologické aspekty sjezdového lyžování v Krkonoších.*

Olbrichová A. (2010): *Poezie sněhu není zadarmo.* – Literární noviny 2010: 3.

PRŮMYSLOVÉ ZÓNY A OCHRANA PŘÍRODY

Na území CHKO Beskydy se kromě areálu bývalé Tesly v Rožnově pod Radhoštěm (nyní je zde okolo 160 firem) nenachází velké průmyslové podniky. Vzhledem k charakteru území a jeho značné lesnatosti zde nalezneme převážně podniky dřevozpracujícího průmyslu a v menší míře podniky textilní a sklářské, také pekárny, jatka, kovoobráběcí dílny a jinou drobnou výrobu. Začínají se množit i v CHKO dosud méně obvyklé podnikatelské aktivity, jako např. lisovny plastických hmot.

Největšími znečišťovateli přírodního prostředí (dle imisního zatížení) byly v minulosti a v menší míře jsou i dnes velké podniky mimo CHKO, především ty, které sídlí v její těsné blízkosti anebo ve směru převládajících větrů (DEZA Valašské Meziříčí, Třinecké železárny, Arcelor Mittal Frýdek-Místek).

Je jistě potěšitelné, že velké množství nových zájemců o soukromé podnikání našlo zázemí v uvolněných areálech bývalých JZD. Jsou tak využity jednotlivé haly a objekty, které již neplní svou původní funkci a nedochází tedy k dalšímu záboru zemědělské půdy.

V rámci řešení nových územních plánů je třeba přehodnotit území navržená k průmyslové výrobě, neboť leckde může dojít ke střetu zájmů s ochranou přírody a krajiny. Průmyslové zóny jsou totiž často navrženy v nezastavěném, snadno přístupném území „na okraji obce“, které dosud přirozeně rozdělovalo jednotlivé obce. A tak, když jste projížděli údolím, stále jste si uvědomovali rozdíl mezi obcí a „volnou krajinou“. Rytmus jejich střídání byl a mnohde dosud je pro jednotlivá údolí typický a vytváří to, co označujeme jako dochovaný ráz krajiny. Navíc tyto



nezastavěné plochy slouží jako migrační koridory velkých savců, viz s. 13 tohoto zpravodaje. Správa CHKO Beskydy v žádném případě nebrání rozvoji drobné výroby, naopak podporuje zachování pracovních míst v samotných obcích. Nalezení vhodných ploch pro její umístění však závisí na společném jednání se zástupci obcí.

Karel Vrátný (Správa CHKO Beskydy)

2010 – MEZINÁRODNÍ ROK BIODIVERZITY

Rok 2010 byl vyhlášen Valným shromážděním Organizace spojených národů Mezinárodním rokem biodiverzity. Biodiverzita (biologická rozmanitost), tj. pestrost jednotlivých druhů rostlin a živočichů a jejich vazby na okolní prostředí je základním principem, dle kterého příroda funguje již odpradávná. Rozmanitost rostlinných a živočišných druhů zajišťuje i nezbytné součinnosti pro existenci života na Zemi, jako je například produkce kyslíku, čištění vody a vzduchu, regulace klimatu, zmírnění povodní, produkce potravin a surovin pro průmysl. Člověk je na těchto službách přímo závislý a nemůže je zcela nahradit moderními technologiemi. Ztráta rozmanitosti přírody tak znamená nejen ochuzení současných a budoucích generací o cenné přírodní bohatství, ale škoda vzniká také ve smyslu ekonomickém, sociálním a kulturním.



Současné trendy ukazují, že biodiverzita ubývá především vlivem lidských aktivit daleko rychleji, než by se tomu dělo způsobem v přírodě přirozeným. Živočišné a rostlinné druhy jsou závislé zejména na prostředí, ve kterém žijí. S úbytkem jejich přirozených stanovišť ubývá i pestrost druhů. Závazek zpomalit ubývání biologické rozmanitosti do roku 2010, ke kterému se světové společenství zavázalo v roce 2002 na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu, se neplní. Ukazuje se, že problémem není jen ničení přírody, ale také nevědomost většího obyvatel Země o její důležitosti a lhostejnost lidí.

Podle Červeného seznamu IUCN je vyhynutím ohroženo přibližně 17 tisíc ze 45 tisíc posuzovaných druhů, celkem se jedná zhruba o pětinu všech savců a třetinu obojživelníků, ale také například každý 8. ptačí druh, 28% plazů, 37% sladkovodních ryb, 35% bezobratlých a téměř tři čtvrtiny rostlin.

V České republice je podle kritérií IUCN jako ohrožený druh hodnocena celá třetina z 80 tisíc známých druhů. Stovky druhů u nás již vymřely či vymizely. Pře-

stává tak postupně platit, že území České republiky je v rámci evropských měřítek druhově rozmanité.

Více najdete na: http://www.mzp.cz/mezinarodni_rok_biodiverzity nebo na <http://www.cbd.int/2010/welcome/>

Jednou jsem dostal otázku: „A co vy děláte na Správě CHKO Beskydy pro zastavení tohoto nelichotivého trendu?“. Odpověděl jsem: „Chodíme do práce“. Každodenní prací, jednáním s lidmi, posuzováním záměrů, osvětovou činností, rozdělováním finančních prostředků z Programu péče o krajinu se snažíme beskydskou biologickou rozmanitost udržet. Následovala další otázka: „A daří se vám to v praxi?“. Má odpověď byla jasná: „Daří i nedaří“. Není jednoduché čelit tlaku zvenku. Tlaku ekonomickému nebo sociálnímu. Dokud bude jediným kritériem posuzování naší „prosperity“ pouze výše hrubého domácího produktu, tak se bude tento problém prohlubovat. Neznamená to ale, že nemá cenu v tom pokračovat. Je to náš úkol pro budoucí generace.

František Šulgan (Správa CHKO Beskydy)

ORCHIDEJOVÁ LOUKA SJEZDOVKOU?

V ZIMĚ NA SJEZDOVKÁCH LYŽOVAT, V LÉTĚ O NĚ ŘÁDNĚ PEČOVAT

Sjezdovka dlouhá, s hladkým vyrovnaným povrchem, vždy dostatečně zasněžená – to je přání průměrného moderního lyžaře. Vše, co by mohlo snížit požitek z rychlé a snadné jízdy je nežádoucí. Provozovatelé tak mají nelehký úkol – všechny muldy a hrby vyrovnat, svah řádně odvodnit. Ideální povrch sjezdovky má mít charakter ledovce.

Prameniště a mokřady se můžou objevit i na sjezdovce. Raritou mezi sjezdovkami je Severka v Dolní Lomné s malým rašeliníštěm. I jen na několika metrech čtverečních mokřadu rostou desítky rostlin, početné mohou být i ohrožené druhy. Odvodnění by pro ně bylo samozřejmě likvidační. Co tedy s mokřadem? Jednoznačná ochranná odpověď se nabízí (ponechat mokřad). Ale co provozovatel a lyžaři? Stále dokola přihazovat sněh na prosakující vodu je možné na menší ploše. U větších mokřadů lze na povrch položit umělou hmotu. Další řešení se odvíjí od charakteru mokřadu, reliéfu terénu, síly eroze na svahu atd. Každopádně vždy závisí na dohodě ochránářů a provozovatelů.

Zatravnění

Že je plochy obnažené půdy po terénních pracích na sjezdovce vhodné zatravnit, je jasné. Platí přitom zlaté pravidlo „čím dřív tím líp“, tj. než nám ornici odnese

první dešť. Zatravnit, ale čím? Na sjezdovky v I. a II. zónách by neměly být vysévány komerční travní směsi. Ty jsou totiž složeny z druhů šlechtěných nebo geograficky velmi vzdálených, tedy zcela na našich loukách nepřírodných. Proto také záměrné šíření cizích druhů zakazuje zákon o ochraně přírody. Na několika sjezdovkách jsme vyzkoušeli (a to i na velké ploše) zatravnění senem z okolních luk – úspěšně. Semeno z luk místní proveniencí je levné, snadno dostupné, lze uskladnit a kdykoli použít.

Lyžování na orchidejích

Na sjezdovkách rostou lesní i luční orchideje, mečíky, plavuně i velevzácné kapradinky – vratička a hadilka. Bohužel jen na těch sjezdovkách, které jsou na původních loukách. V současné době takové přírodní skvosty nevnímají. Asi nepřekvapí, že nejkvčetnější z beskydských sjezdovek jsou ty na starodávných pastvinách javornického hřebene u Portáše a Kohůtky a na horských loukách na hřebeni Soláně. Patřit by k nim měly i sjezdovky na Radhošti, ALE! Pastviny tady spásaly ovce naposledy před šesti lety. Od té doby radhoštský hřeben zarůstá, a to včetně dobře přístupných dětských sjezdovek na Pustevnách. Sledy a seschlý trávník, který se ani v létě nezazelená, nemá už nic z pestrosti květnaté horské louky. Ani oku turistu takový pohled příliš neladí.



neudržované travní porosty na Pustevnách

Letní údržba sjezdovek

Máme-li už na sjezdovce louku, je dobré o ni řádně pečovat. Jak? Stejně jako o kteroukoli jinou louku – pokosit a shrabat seno nebo spásat ovce. Řádnou péči o louku není mulčování! Mulčovat je vhodné maximálně při čistění plochy po dlouhodobém nehospořádání. U květnaté louky působí mulčování jako hnojení (seno tleje), fyzicky likviduje květnaté rostliny, naopak podporuje rychlý růst trav, šťovíku a kopřivy.

Důkazem možného spojení zájmů ochrany přírody a lyžování jsou provozovatelé sjezdovek Seník, Spartak, Portáš či Solán, kteří pečují o luční porosty na sjezdovkách ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy.

Marie Popelářová
(Správa CHKO Beskydy)



střevlík hrboletý na Severce obývá kalužinky v rašeliníšti



porost silně ohroženého mečíku střečovitého na sjezdovce Solán sedlo



ovce pasoucí se na sjezdovce u Kohůtky

PENÍZE OD VODAFONE POMÁHAJÍ BESKYDSKÝM LESŮM

To, že stát investuje nemalé prostředky do péče o krajinu, je již po léta známé a je to považováno za samozřejmost. Kromě státních dotačních programů se v posledních letech objevují také drobnější akce podporované soukromými firmami, které mají za cíl zvýšit rozmanitost našich lesů.



na sponzorský dar společnosti Vodafone upozorní veřejnost informační cedulky se stručným popisem opatření

V roce 2009 oslovila Správa CHKO Beskydy s velkorysou nabídkou sponzorství firma Vodafone. Přišla s myšlenkou zaplatit výsadbu jednoho stromu za každého zákazníka, který přejde z papírové formy fakturace na elektronickou. Po úspěšných jednáních společnost v loňském roce spustila pilotní projekt podpory výsadby jedle v naší CHKO a v NP Šumava. Vloni se tak podařilo v Beskydách vysadit zhruba 43 000 jedlí. Jedličky byly vysazovány, přesněji podřazovány, pod starší porosty smrků nebo buků v přírodních rezervacích. Na základě dobrých zkušeností ze spolupráce s ochranou přírody se společnost Vodafone rozhodla svoji podporu v letošním roce rozšířit na všechny chráněné krajinné oblasti v ČR. Kromě jedlí byla letos podpořena i výsadba dalších původních dřevin a posílena tak biologická rozmanitost našich lesů. V roce 2010 se tak v Beskydách vysadilo celkem 71 500 sa-

zenic (42 300 jedlí, 22 200 buků a 7 000 javorů). I letos se přednostně vysazovalo do lokalit s prioritním zájmem ochrany přírody - např. v NPR Mazák, PR Velký Polom, PR Draplavý, navrhované PR Ropice, na Lysé hoře, Slaviči nebo v tetřeví oblasti Trojačka. Další sazenice se vysadí na jaře příštího roku, kdy bude projekt pravděpodobně ukončen.

Díky daru od Vodafone mohla Správa CHKO Beskydy využít více peněz k financování řady opatření, na něž by se jindy nedostalo. V Beskydách proto mohlo být pokoseno více luk, obnoveno více zarůstajících pastvin a podobně. V době, kdy se stát potýká s nedostatkem financí ve veřejném rozpočtu, je podpora péče o krajinu ze soukromých zdrojů stále významnější.

Tomáš Myslikovjan
(Správa CHKO Beskydy)

CO SE V KRAJINĚ Povedlo...

MIGRAČNÍ KORIDORY VELKÝCH SAVCŮ I.

Na území CHKO Beskydy, která je zároveň evropsky významnou lokalitou velkých šelem (EVL), se v minulých desetiletích přirozeně vrátili rysové, medvědi a vlci. Velké šelmy a býložravci migrují do Beskyd ze Slovenska a Polska přes Slezské Beskydy a Jablunkovskou hornatinu. Musí však překonat hustě osídlenou Jablunkovskou brázdou, kde se zachovala už jen dvě místa průchodná pro velké savce. Ochrana obou migračních tras je nezbytná, protože malé beskydské populace chráněných šelem by bez doplňování o další jedince z hlavního slovenského případně i polského biotopu brzy zanikly. Správa železniční dopravní cesty (SŽDC) – Stavební správa Olomouc v rámci stavby „Optimalizace trati státní hranice SR – Mosty u Jablunkova – Bystřice n. Olší“ plně respektovala ochranné podmínky výjimky pro rysa, vlka a medvěda, vydané Správou CHKO Beskydy 14. 2. 2008. V úsecích protínajících obě migrační trasy nahradila SŽDC navržené opěrné zdi vysvahovanými násypy a zpracovala projekt úpravy dvou mostních objektů s parametry dle nároků velkých savců, přičemž jeden z nich (na snímku) už realizovala.



podchod pro zvířata pod železničním koridorem v Dolní Lomné

...A CO SE NEPOVEDLO

MIGRAČNÍ KORIDORY VELKÝCH SAVCŮ II.

Migrační trasa pracovním nazývaná „pod estakádou“ je na tom podstatně hůře. Zatím je tento koridor o šířce několika set metrů optimálně průchodný a na jeho úpravu se nemusí vynakládat žádné finanční prostředky. Podle územního plánu (ÚP) Jablunkov je zde však navržena průmyslová zóna (PZ). Kompromisní řešení dohodnuté mezi ochranou přírody a navrhovatelem PZ znamená sice její zmenšení, ale také podstatné zúžení koridoru (ze současných cca 500 m na 250 m). Zda to migrujícím zvířatům bude stačit, ukáže praxe. Vzhledem k významu a nenahraditelnosti této jediné plně funkční migrační trasy, nelze její dohodnuté zmenšení považovat za pozitivum. Navíc se v klíčovém prostoru pod estakádou v každé fázi návrhu ÚP stále objevují další nové stavby. V Mostech u Jablunkova měl být do konce r. 2008 vybudován podle usnesení vlády ČR ze dne 10. 5. 2006 přechod (ekodukt) pro chráněné šelmy a další velké savce. Ekodukt se však ještě ani nezačal stavět. Přesto se v médiích objevují zprávy, že tento „zelený most pro medvědy“ je hotov a že se za něj vyplývalo čtvrt miliardy Kč. Podle jiných mediálních informací jen projektová příprava tohoto ekoduktu stála 80 milionů Kč.

Dana Bartošová (Správa CHKO Beskydy)

HISTORIE...

POHORSKÁ JEDNOTA RADHOŠŤ

Hory a lyžování k sobě patří. V našich zemích minimálně od dob hraběte Harracha, který prý přivezl lyže pro své lesníky ze Skandinávie. Počátky a rozvoj sportovního lyžování v Beskydech je datován od roku 1886 a souvisí s Pohorskou jednotou Radhošť (PJR). Ta ve své době spravuje v zimě 130 (km) lyžařských běžeckých tratí, přičemž o jejich údržbu a úpravu pečují zaměstnanci arcibiskupských lesů ve vlastní režii. PJR vybuodovala také skokanský můstek, sáňkařskou dráhu, velkou a malou sjezdovku na Pustevnách a lanovku Ráztoka – Pustevny (vše 1921 – 1940). Postupně je vystavěna útulna Šumná, Mamenka, jídelna Libušín (1891 – 1899), rozhledny Cyrilka a (dnes zaniklá) Metodějka... – tedy celé Pustevny. Přitom interiéry i exteriéry staveb napovídají, že šlo o víc než jen levnou ubytovnu či atrakci pro turisty. Účelem Jednoty radhošťské bylo totiž „usnadňovat návštěvu hor a zajímavých krajín moravsko valašských a k ní povzbuzovat, lásku k nim pěstovat a přispívat k vědeckému prozkoumání, k duševnímu a hmotnému zvelebení moravského Valašska“.



...A SOUČASNOST

ZASNĚŽOVÁNÍ JAKO EKOLOGICKÝ ZLOČIN?

Ať padá nebo ne, sníh je dnes vřdycky drahý. Jedni ho pracně rozpouští, jiní ho velmi nákladně vyrábí. Na Vánoce chceme lyžovat, sníh musí být za každou cenu na sjezdovkách. A ta cena není malá. Umělé zasněžování znamená obrovskou spotřebu energie i vody.

Zasněžování spotřebovalo v Alpách již v roce 2004 tolik vody, jako Vídeň s 1,6 miliony obyvatel za celý rok, a tato spotřeba dál prudce roste. Podobně dramatické jsou údaje o energetické náročnosti umělého zasněžování. V celé oblasti Alp to podle odhadů z r. 2004 představuje 600 gigawatt-hodin elektřiny (za 1 rok), což je celoroční spotřeba 130 000 čtyřčlenných domácností. Celkové náklady na zasněžování jedné lyžařské sezóny se odhadují na tři miliardy eur (75 miliard korun), což je polovina veškerých provozních nákladů alpských lyžařských středisek.

V Beskydech je víc jak 150 sjezdovek, součet jejich délek dává přes 55 kilometrů. Z toho je dnes zasněžováno asi 75 % jejich plochy, tj. zhruba 41 kilometrů. Pro jejich jednorázové zasněžení je tak potřeba na 123 000 000 litrů vody.



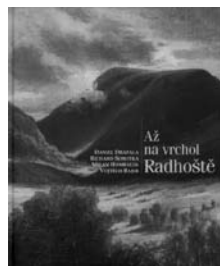
Marie Popelářová (Správa CHKO Beskydy)

Použité zdroje:

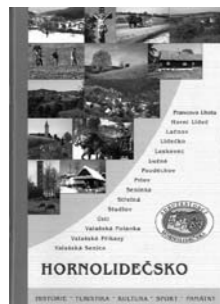
Šrubař J. (www.skialpin.cz).

Olbrichová A. (2010): Poezie sněhu není zadarmo. Literární noviny 2010: 3.

NOVÉ ZAJÍMAVÉ PUBLIKACE



Až na vrchol Radhoště
Daniel Drápala, Richard Sobotka, Milan Hambálek, Vojtěch Bajer
- historie a současnost Radhoště a okolí (Kniha, 127 stran, vydalo Město Rožnov pod Radhoštěm)



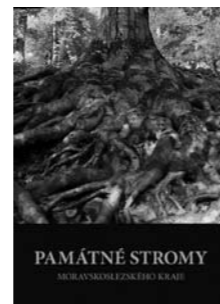
Hornolidečsko
Sdružení obcí Hornolidečska
- průvodce obcemi mikroregionu Hornolidečsko (Brožura A5, 32 stran)



Javorníky
Český svaz ochránců přírody Valašské Meziříčí
- představuje Javorníky jako celek z obou stran hranice ve snímcích moravských i slovenských fotografů (Brožura A4, 69 stran)



Metodika likvidace invazních druhů křídlatek
ČSOP Salamandr
- informace o projektu LIFE III Nature – Záchrana lužních stanovišť v povodí Morávky, o likvidaci invazních druhů rostlin (Brožura A4, 32 + 16 stran, vydal Krajský úřad Moravskoslezského kraje)



Památné stromy Moravskoslezského kraje
Eva Mračanská
- charakterizuje památné stromy napříč Moravskoslezským krajem (Kniha, 171 stran, vydal Krajský úřad Moravskoslezského kraje)



Přírodou Horního Vsacka
ČSOP Salamandr
- malý průvodce po přírodních zajímavostech Horního Vsacka. (Brožura A6, 20 stran)

NAUČNÁ STEZKA HRADISKO V ROŽNOVĚ P. R. OPĚT SLOUŽÍ VEŘEJNOSTI

„Je to naučná stezka, která je často navštěvovaná učiteli a žáky místních škol, místními lidmi i návštěvníky Rožnova. V létě tu potkáte rodiny i jednotlivce ze všech koutů naší republiky, ale slyšíte tu i angličtinu, slovenštinu nebo italštinu“ říká spoluautor rekonstruované NS Ing. František Šulgan ze Správy CHKO Beskydy.

Změnila se trasa stezky. Z původních tří okruhů se všechny panely přestěhovaly na okruh jeden. Zde kromě rekonstruovaných panelů a nových informačních tabulí si návštěvník jistě všimne nových rozcestníků i upraveného výhledu na Rožnov, Radhošť a okolí.

„Kousek od zříceniny hradu Rožnov byla instalována nízká dřevěná plošina s panoramatickou mapou, na které jsou popsány vrcholky kopců a místa, která jsou odsud vidět,“ říká František Šulgan a dodává: „Lesy ČR – lesní správa Rožnov doplní v příštím roce trasu NS lavičkami a přichystá dřevo na opravy trasy naučné stezky. Tyto práce budou průběžně v letošním a příštím roce provádět členové Českého svazu ochránců přírody Radhošť.“

Novinkou na panelech je informační tabulka s tzv. beetagem, pomocí které si můžete stáhnout přímo do vašeho mobilního telefonu podrobnější informace o místě, kde stojíte. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR vydala nového průvodce naučnou stezkou, kterého si mohou zájemci bezplatně vyzvednout na Správě CHKO Beskydy nebo v IC v Rožnově pod Radhoštěm.

Rekonstrukci NS připravila Správa CHKO Beskydy a práci prováděl Český svaz ochránců přírody Radhošť z Rožnova pod Radhoštěm. Rekonstrukce naučné stezky byla realizována v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“.



PUŠTÍK BĚLAVÝ OBĚTÍ AUTONEHODY

V pondělí 4. října 2010 byl nedaleko Třince u silnice nalezen zraněný, zřejmě autem sražený, puštík bělavý. Městská policie v Třinci předala sovu do záchranné stanice v Bartošovicích. Podle sdělení pracovníků stanice měl zjevně poraněnou páteř a částečně ochrnuté nohy. Od druhého dne začal přijímat potravu a jeho stav se začal zlepšovat, bohužel po týdnu uhynul, pravděpodobně v důsledku vnitřního zranění. Stal se tak další obětí stále intenzivnější dopravy.

Puštík bělavý (*Strix uralensis*) je pro svůj vzácný výskyt zařazen mezi chráněné druhy živočichů, v kategorii „kriticky ohrožené druhy“. Je typický pro Karpaty – vyskytuje se především na Slovensku, v Moravskoslezských Beskydech bylo jeho hnízdění zjištěno až v r. 1983. Ornitologický průzkum v posledních letech zjistil výskyt puštíka bělavého na řadě míst v CHKO Beskydy, kde jsou staré bučiny a smíšené lesy pralesovitého charakteru. Ke hnízdění tyto velké sovy používají většinou stará dravčí hnízda, nebo zahnízdí v dutinách či na zlomených pahýlech stromů. V Beskydech tvoří puštík bělavý největší populaci v rámci ČR, a proto je jedním z druhů, pro které byla zřízena Ptačí oblast Beskydy. Počet hnízdicích párů puštíků silně kolísá. Puštík je trvale ohrožen např. likvidací starých lesních porostů.

Dana Bartošová
(Správa CHKO Beskydy)



IC NA KOHÚTCE

Dne 28. 10. 2010 bylo otevřeno 1. slovensko-české informační centrum na Kohútce. Centrum slouží jako vzdělávací středisko, je zde kongresový sál, výstavní galerie a také spousta prostoru pro řemeslné dílny. Můžete si zde zakoupit různé upomínkové předměty, a pokud přahnete po informacích, dostanete zdarma informační materiály. Centrum má četné vybavení např. pro zimní údržbu běžeckých tras či letní kosení horských luk.

PROJEKT LIFE KONČÍ, BOJ S INVAZNÍMI DRUHY POKRAČUJE

Konec roku 2010 znamená i konec čtyřletého projektu LIFE – Záchrana lužních stanovišť v povodí Morávky, který byl zaměřen na likvidaci invazních druhů rostlin, zejména pak křídlatek. A jaké jsou výsledky projektu?

Během čtyř let se podařilo potlačit rozšíření invazních křídlatek pod 10 % původního rozšíření, které bylo na začátku projektu místy i 100%. Bylo vysazeno více než 9 000 sazenic stromů a keřů. Velmi různorodé subjekty (nezisková organizace – ČSOP Salamandr, státní podniky – Lesy ČR a Povodí Odry, AOPK ČR středisko Ostrava a subjekty státní správy – Krajský úřad Moravskoslezského kraje, a Správa CHKO Beskydy) se naučily lépe komunikovat, spolupracovat a řešit problémy. Byly vydány letáky o Naturě 2000 a o likvidaci křídlatek, sestavena metodika likvidace křídlatky, natočen dokumentární film, který je součástí výukového DVD, probíhaly osvětové akce (semináře, exkurze) mezi místními občany, školami i odbornou veřejností. V rámci mezinárodní konference si své poznatky o invazních druzích vyměnili odborníci nejen z ČR, ale i ze zahraničí. Konec projektu však neznamená konec aktivit na Morávce! Území bude i nadále monitorováno a vyskytující se křídlatky likvidovány v rámci aktivit jednotlivých partnerů. Veškeré informace a výstupy projektu najdete na www.life-moravka.cz.

Štěpánka Konupková Kalousová
(ČSOP Salamandr)





FRANCOVA LHOTA – OBEC SKAL

Otázky pro starostku obce Ing. Kateřinu Trochtovou:



Čím by se vaše obec mohla „pochlubit“ návštěvníkům se zájmem o přírodu?

Přírodolmčům nabízí Francova Lhota mnoho lákadel od skalních rozsedlin, přes krásné lesy, až po louky s pasoucími se ovečkami. Nechybí ani působivé rozhledy z kopců či přímo z naší rozhledny.

Co považujete za největší problém krajiny či přírody v okolí vaší obce?

Snad absence respektu a pokory některých lidí k naší krajině a přírodě. Nejvíce mne osobně trápí důsledky nešetného chování motorkářů, řidičů terénních aut či těžařských společností.

Francova Lhota leží v jižní části ves-tínského okresu, v údolí říčky Senice a sousedí se Slovenskou republikou. Skládá se z místních částí Francova Lhota a Pulčín.

Mezi přírodní zajímavosti patří především Národní přírodní rezervace Pulčín – Hradisko, která je situována v místní části Pulčín, byla zřízena v roce 1989. V moravské části Karpat se jedná o největší skalní město v pískovcích. Část zdejších lesů je tvořena přirozenými květnatými bučinami. Ve starých porostech zde žije např. vzácný strakapoud bělohřbetý, také tady můžeme vidět čápa černého či jeřábka lesního. Skalní štěrbinu místy obývají

vzácní netopýři. Rezervace je součástí areálu ohrožených druhů šelem – rysa ostrovida a medvěda hnědého. V zimě zde v jednom místě vytváří vytékající voda světlehnědě zbarvené ledopády, které jsou botanickou raritou. Jejich zbarvení vytváří mikroskopické řasy žijící ve sněhu a ledu.



V obci je také státem chráněný památný strom Kobzova lípa stará 400–500 let. Dutina, do které se vejde i několik lidí, vznikla podle pověsti už v roce 1663. Při nájezdu Tatarů prý lípu zasáhl oheň od blízkého hořícího domu. Jiná pověst říká, že se při vpádu ukrylo v koruně stromu několik místních a Tataři se je snažili dostat dolů. Proto rozdělali u kmene oheň a ten vytvořil dutinu.

Bezprostřední krajina v okolí obce je využívána především k extenzivnímu hospodaření místních zemědělců. V rámci soutěže Vesnice roku 2010 byla obec, za vytváření podmínek pro plnohodnotný život na venkově ve spolupráci obce a zemědělských subjektů, oceněna tzv. Oranžovou stuhou.

Krásu Francovy Lhoty, jejího blízkého a za dobré viditelnosti i dalekého okolí, mohou turisté shlédnout z rozhledny na Čubově kopci, která stojí ve výšce 720 m n. m. téměř na hranici se Slovenskou republikou.

Kateřina Trochtová a Lucie Šigutová



BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti /Ročník VII, číslo 4/2010. / Vychází 2–4x ročně / Vydává ČSOP Salamandr (ČSOP Salamandr, Tvarůžkova 1805, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 656 456, e-mail: salamandr@salamandr.info, IČ 702 38 723) ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy / Náklad 1000 výtisků. / Číslo vyšlo v prosinci 2010 v Rožnově pod Radhoštěm. Zpravodaj je vytištěn na recyklovaném papíře / Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov p. R. / NEPRODEJNĚ

Autoři fotografií: V. Bajer, D. Bartošová, K. Brož, J. Dudek, archiv D. Hlisenkovského, H. Holoubková, P. Chytil, F. Jaskula, J. Lehký, M. Konupka, M. Kubín, T. Myslikovjan, P. Popelář, M. Popelářová, L. Šigutová, F. Šulgan, A. Valasová, archiv Obce Francova Lhota.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 17444

Tento zpravodaj byl vytištěn v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“.

Projekt je realizován Moravskoslezským krajem s přispěním finančního nástroje Evropského společenství LIFE+.

